

PRAĖJO DVI savaitės, ir jau buvau diversijoje. „Stachas“ viską sutvarkė. Buvau pristatytas pačiam „Juzefui“. Trumpas raportas apie mane, vienos pagyros. Esu septintame danguje. Patenku į Juzkos [Zavoros] (Józef Zawora) „Juodojo“ („Czarny“) būrį. Puikus vaikinukas: šaltas, susivaldęs, mažakalbis – mano partizano tipas. Bandau juo sekti. Jaučiu, kad jam patinku. Mūsų būrys dabar vykdo daug pratybų Žešovo miškų gilumoje netoli Nieborovo. Mokausi šaudyti trumpuoju ginklu. Kol kas naudojuosi skolintu pistoletu, nes atsitempiau tik mažą karabiną; kaip vėliau įsitikinau – visiškai čia nemadingą. Šovinių – kaip vaistams, todėl juos naudoti galima tik pagrindinėms pratyboms. Kiekvienas svajoja apie automatą. [...] Kol kas šios rūšies ginklų mažai – jie naudojami tik slapukams arba skolinami einantiems į rimtesnius darbus draugams.

Jeigu kalbėsime apie mane, tai apsiginklavau greičiau nei tikėjaisi. [...] Sėdžiu sau ramiai slapuke miško pakrašty kartu

su savo kbk, ir kaip tik „Juodasis“ ateina manęs pakeisti. O čia netikėtai atlekia vaikinukas iš kaimo.

– Ponai! – šaukia uždusęs. – Vokiečiai Hyžno palivarke ir suėmė vieną iš jūsų vaikinų!

Iki palivarko – nė kilometro nebus. Bėgame su Juzeku iš visų jėgų. Iš tikrųjų, vaikinukas iš mūsų dalinio – pažinome jį iš karto. Tai Mietekas „Nenuorama“ („Szał“). Jau sėdėjo mercedese. Buvo neginkluotas. Vokiečiai nežinojo, ką turi – suėmė, nes rado pas jį mėsos, o jau vien to užteko, kad daugiau šio pasaulio nebematytų.

Žiūrėdami iš už pastato kampo, įvertiname padėtį. Du uniformuoti vokiečiai, vienas civiliais drabužiais ir vairuotojas. Civilis stovi prie automobilio ir jau atsisveikina su palivarko valdytoju. Nėra ko laukti.

Vienas sėdi pavojingai arti Mieteko. Pirštu rodo jį „Juodajam“. Suprato: per toli, kad pasiektų automatas. Nukreipiu į jį karabino taikiklį. Taikau į galvą, kad tik toliau nuo Mieteko. *Skaičiuok*, sakau „Juodajam“. Girdžiu: *Viens, du, trys...* Patraukėme vienu metu. Abu kariškiai griūva žemėn. Civilis neria į atvirą automobilį.

Kiemo medžių priedangoje pribėgame artyn. *Rankas aukštyn!* – šaukiu vokiškai. Abu, vairuotojas ir civilis, atsistoja nuo automobilio grindų ir pakelia rankas. Palivarko valdytojas tarsi suakmenėjęs stovi prie mercedeso kapoto. Mietekas – baltas kaip siena, bet sveikas – nušoka nuo galinės sėdynės. Lavonus sukrauname į automobilį, civilį pasiimame su savimi. Vairuotojas – lenkas, liepiame jam lauko keliu važiuoti į mišką.

Pakeliui tikriname civilio tapatybę. Negerai, aukšta figūra. Iki šiandien prisimenu jo pavardę – Pilmanas, *Kreislandwirt* [žemės ūkio skyriaus vedėjas], aukščiausia persona Žešove po

miesto burmistro. Žinojo jį visi vaivadijos gyventojai. Jis nu-
statydavo „kvotas“, jis skirdavo *Bezugsschein* [kortelės]. Pui-
kiausiai suvokiame, kad dėl jo vokiečiai pacifikuos visą Hyžną.
Kas dešimtas lenkas šiame kaime bus sušaudytas.

Privažiavę miško pakraštį, paliekame automobilį ir eina-
me pas „Juzefą“ nurodymų. Randame jį prie laužo. Išsamiai
raportuojame. Už idiotišką perėjimą palivarko kiemo, kur
stovėjo vokiečių automobilis, viduriu, Mietekas atsiima savo.
Teisinasi, kad jam nė į galvą neatėjo, jog vokiečiai patikrins
krepšį. Tačiau taip atsitiko.

„Juzefas“ priėmė sprendimą. Nuvaryti automobilį kartu su
vairuotoju atgal į kaimą. Vairuotojui duoti aiškios instruk-
cijas, kad, grįžęs į Žešovą, jas perduotų savo viršininkams:
Pilmanas, gyvas ir sveikas, yra partizanų nelaisvėje. Jeigu per
ateinančius šešis mėnesius nė vienam lenkui Hyžno apylinkė-
je nenukris nuo galvos nė plaukas, tai, praėjus šiam terminui,
Pilmaną paleisime sveiką.

Planą vykdome nedelsdami. Du vaikinai vairuotoją kartu
su automobiliu nuveža į kaimą, kur, suteikę instrukcijas, pa-
leidžia.

Vienas mano naujų draugų, „Mairūnas“ („Majeranek“) [Kazimiežas Stankievičius] (Kazimierz Stankiewicz), eina
dabar su manimi ir Pilmanu į Hyžno slėnio gilumą. „Mai-
rūnas“ ant peties nešasi kastuvą, Pilmanas eina pusgyvis iš
baimės, burbėdamas po nosimi nesuprantamus žodžius. [...] Prieiname mišką. Iš už diržo išsitraukiu parabelį, dar prieš
kelias valandas priklausiusį Pilmanui, ir iš penkių centimetrų
atstumo šaunu jam į pakaušį. Puikus ginklas, kaip nuostabiai
guli rankoje – galvoju, žiūrėdamas į griūvantį kaip maišas žė-
mėn vokiečių. Dar vienas, vadinamas kontrolinis, šūvis, ir pa-
kaitomis su „Mairūnu“ imamės kastuvo.

Vokiečiai niekada nesužinojo, kas atsitiko Pilmanui. Tik-
riausiai pagal instrukciją laukė tuos pusę metų, o paskui jau
buvo per vėlu pacifikuoti kaimą.

BĖGA MĖNESIAI. Praėjo žiema, prasidėjo 1943 metai. Ta
prabėgusi žiema – pirmoji, mano praleista „miške“. Tą žodį
rašau kabutėse, nes iš tikrųjų daugumą naktų praleidau kai-
muose, vaikinukų iš konspiracijos namuose. Tai buvo rizikin-
ga ne tiek man, kiek jiems. Visos jų šeimos gyveno nuolatinė-
je suėmimo arba mirties už partizanų slėpimą baimėje.

[...] Pirmaisiais buvimo diversijoje metais žuvo apie trisde-
šimt mano geriausių draugų. [...]

Turėjome „kaiščių“ gestape ir lenkų uniformuotoje polici-
joje. Daugeliu atvejų tie ponai mus perspėdavo apie artėjan-
čias gaudynes į Vokietiją, taip pat apie išdavystes. Tie žmonės
mums buvo aukso vertės. Nedaug jų buvo. [...]

Vienu tokiu brangiu „kaiščiu“ buvo ne kas kitas, o pats
lenkų uniformuotos policijos Tyčine, mažame miestelyje,
esančiame už 8 kilometrų į pietryčius nuo Žešovo, virši-
ninkas.

Taip jau atsitiko, kad kartu su „Vilku“ („Wilk“) [Janu
Gonsioru] (Jan Gąsior) ir „Mairūnu“ buvome išsiųsti į darbą
Žešove. Užbėgome pusryčių į vienintelį atidarytą tame mies-
te restoraną. Ten užsisakėme bandelių su sviestu ir smagiai
kibome į valgį, užsigerdami kava. O čia atsidaro durys, ir įei-
na trys policininkai mėlynomis lenkų policijos uniformomis.
Vienas iš jų (ko mes nežinojome) buvo pats ponas viršini-
kas, kuris, pamatęs nepažįstamus veidus, nusprendė mūsų pa-
prašyti dokumentų.

Matydami, jog vienas policininkų padėjo ranką ant pis-
toleto, visi trys vienu metu išplėšiamė šaudykles iš už diržų.